

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 13. De præcepto Correctionis fraternæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83614)

bere externa dilectionis internæ signa, quæ aliis hominibus in communi exhibemus.

Sic ratiocinatur S. Thomas 2. 2. q. 25. a. 9. in O. *Dicendum*, inquit, quod effectus & signa charitatis ex interiori dilectione procedunt, & ei proportionantur. Dilectio autem interior ad inimicum, in communi quidem est de necessitate præcepti absolute: in speciali autem est non absolute, sed secundum preparationem animi... Sic ergo dicendum est de effectu & signo dilectionis exterioris exhibendo: sunt enim quedam signa vel beneficia dilectionis, quæ exhibentur proximis in communi, puta cum aliquis orat pro omnibus fidelibus, vel pro toto populo, aut cum aliquod beneficium impendit aliquis toti communitati: & talia beneficia vel dilectionis signa inimicis exhibere, est de necessitate præcepti, &c.

At inquit, Præceptum obligans ad internam dilectionem hominum in communi, est præceptum affirmativum, adeoque non obligat pro semper. Ergo possumus aliquando inimicos excludere ab interno dilectionis actu, quo alios homines diligimus in communi. Ergo possumus aliquando inimicos excludere à beneficiis seu benevolentiae signis, quæ aliis hominibus exhibemus in communi. R. neg. conseq. Nam cum præceptum illud non urget, non tenemur absolute inimicos diligere in communi, sicut nec absolute tenemur alios homines in communi diligere. At ex hypothesi quod tunc eliciamus actum internam dilectionis proximorum in communi, si ab eo inimicos excludimus, præceptum charitatis transgredimur, quia tunc eos non excludimus, nisi ex odii vel vindictæ affectu, qui pro semper charitatis præcepto prohibitus est; & dato quod hoc fiat per aliquem alium affectum indifferenter, adhuc peccamus contra charitatem, quæ tunc ad internam dilectionem inimicorum in communi non absolute quidem, sed ex hypothesi obligat, & quia actu proximos alios in communi diligimus. Unde nego 2. conseq. Ex dictis.

Collige 1. hæc Christi verba Matth. c. 5. *Diligite inimicos vestros*, obligare ad actum internam dilectionis erga inimicos, in speciali quidem, quando occurrit necessitas, & in communi extra casum necessitatis, quando scilicet alii in communi diligendi sunt, aut etiam absque obligatione diliguntur. 2. Et ita hæc alia Christi verba eodem loco, *Benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos*, obligare ad benefaciendum inimicis, & pro illis orandum, in speciali quidem in casu necessitatis, & extra casum necessitatis in communi, quando scilicet aliis hominibus benefacere, & pro eis orare in communi tenemur, aut etiam sine obligatione aliis hominibus in communi benefacimus, & pro eis oramus. Docet hoc S. Thomas 2. 2. q. 83. a. 2. in O. *Necessitatis est*, inquit, ut in communibus nostris orationibus, quas pro aliis facimus, inimicos non excludamus. Quod autem pro eis specialiter oramus, perfectionis est, non necessitatis, nisi in aliquo casu speciali.

Quæres, utrum homo teneatur salutare inimicum, & salutantem resalutare.

R. hominem teneri ad salutandum inimicum, quando hoc necessarium est ad vitandum scandalum, aut ad deponendum internum actum odii, aut ad placandum inimicum, vel procurandum ut ipse odium deponat. Quia autem vel ad hæc omnia, vel saltem ad aliquod horum regulariter salutatio necessaria est, homo ad salutandum inimicum regulariter tenetur: quamvis salutatio signum sit specialis benevolentiae, adeoque per se loquendo, non magis inimicis, quam aliis hominibus debeat.

R. 2. hominem, quamvis non teneatur ex charitate omnem salutantem resalutare, sed ad summum ad id ex quadam tantum urbanitate teneatur, teneri tamen ex charitate ad resalutandum inimicum salutantem, & aloquenti respondendum. Ratio est, quia in talibus circumstantiis, resalutationis & responsionis omisso est de se & ex natura rei significativa odii, adeoque de se & ex natura rei adversa-

Simonet Theol. Tom. II.

tur charitati, & quidem graviter; nisi tamen attenda personarum & circumstantiarum conditione, signum sit tantum contemptus levis, vel levis cuiusdam indignationis, quo casu de se, & iudicato scandalo, leviter tantum charitati repugnabit.

Quæres, quando & quomodo ex charitate teneatur homo ad remittendam injuriam inimico?

R. 1. hominem teneri ex charitate ad remittendam interiùs injuriam, seu ad omne odium interiùs deponendum, quod pertinet illud Christi Matth. c. 6. *Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.*

R. 2. ad externa amicitiae signa inimico exhibenda, per se loquendo, hominem non teneri ex charitate, nisi in casu necessitatis, aut cum inimicus veniam petit. Ratio est, quia charitas per se non obligat ad hæc signa inimico exhibenda; nisi cum obligat ad eum specialiter & singulariter diligendum. Atqui charitas non obligat ad inimicum specialiter & singulariter diligendum, nisi in casu necessitatis, aut cum veniam petit. Ergo, &c.

Major patet ex terminis. Minor vero probatur ex S. Thoma 2. 2. q. 83. a. 8. in O. *Diligere*, inquit, *inimicos in generali, est in præcepto; in speciali autem non est in præcepto, nisi secundum preparationem animi; ut scilicet homo esset paratus etiam specialiter inimicum diligere, & cum juvare in necessitatibus articulo, vel si veniam peteret.* Externaigitur amicitiae signa inimico exhibere, cum nec occurrit necessitas, in qua juvandum sit, nec ipse veniam petit, in consilio est non in præcepto, nec necessitatis est, sed perfectionis.

R. 3. hominem non teneri ex charitate ad condonandam satisfactionem convenientem injuriæ acceptæ, quantumvis ad injuriam ipsam interiùs, interiùs odium deponendo, vel etiam exteriori, cum veniam petitur, externa reconciliationis signa exhibendo remittendam, teneatur ex charitate. Ratio est, quia qui injuriam passus est, jus habet ad congruam satisfactionem, & jus illud per legitimam potestatem prosequi potest, & petere ut sibi restituantur bona externa, honor, fama, &c. prout in bonis externis, honore, fama, læsus fuit. Hic tamen aliqua sunt observanda, ne violetur charitas. 1. Ut ex animo remittatur injuria, & nihil fiat ex affectu vindictæ. 2. Ut reconstituta ad prudentem arbitrium satisfactionem offerenti, lis non intendatur, nisi poena aliqua, per sententiam iudicis infligenda, ad bonum commune requiratur. 3. Ne reus levi damno, a se illato, cogatur satisfacere cum gravi suo detrimento. 4. Ne reus, postquam satisfecit quantum potuit, amplius urgeatur ut taciatur quod non potest, nisi tamen ulterius, propter bonum commune, iuste ab eo qui læsus est, intendi possit, ut poena aliqua reo infligatur propter commissum delictum.

ARTICULUS XIII.

De præcepto correctionis fraternæ.

Duplex est correctio proximi: una judicialis, & altera charitativa. Prima pertinet ad iustitiam vindicativam, & fit per auctoritatem publicam tenditque saltem præcipue in ejus, qui corrigitur, castigatorem & poenam, propter bonum commune. Secunda pertinet ad misericordiam, quæ vel non est virtus distincta à charitate, vel potius virtus est intimè cum charitate conjuncta. Finis ejus est illius qui corrigitur bonum & emendatio, & de ea multa queruntur. 1. Utrum sit in præcepto? 2. Utrum sit in præcepto graviter obligante? 3. Quænam sit ejus materia? 4. Quando & cum quibus circumstantiis hoc præceptum obliget? 5. Quas personas & ad quos corrigendos obliget? 6. denique, utrum obliget ad servandum ordinem aliquem in correctione. Quibus omnibus satisfiet sequentibus Responsionibus.

P. 2. RES.

RESPONSIO I.

Datur praeceptum de correctione fraterna.

Prob. 1. Ex Scriptura. Nam Christus Matth. cap. 18. dicit: *Si peccaverit in te (hoc est, coram te) frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum.* Hoc autem verbum, Corripe, manifestè praeceptum sonat, & praeceptum esse docent communiter Iurisperiti & Doctores scholastici cum S. Thoma 2. 2. quæst. 33. art. 2. Præceptum hoc inculcat variis locis Apostolus, ad Galat. cap. 6. *Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto ... huiusmodi instruite in spiritu lenitatis.* 1. ad Thess. cap. 5. *Corripite iniquos.* Et 2. ad eisd. cap. 3. *Si quis non obedit verbo nostro ... nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem.*

Prob. 2. Ex S. Augustino, qui fraternæ correctionis obligationem luculenter exprimit serm. 16. de verbis Domini, ubi hæc habet: *Qui passus est (injuriam,) quid debet? Quod audivimus hodie: Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. Si neglexeris, peior es ... Tu vulnus fratris tui contemnis? tu eum vides perire, & negligis? Peior es tacendo, quam ille conviciando.*

Prob. 3. Quia actus misericordiæ tam sunt in præcepto, quam actus charitatis erga proximum, cum tam sint necessarij, Atqui correctio fraterna est actus misericordiæ: misericordiæ enim est miseriam proximi succurrere; & per correctionem fraternam miseria proximi succurritur. Ergo correctio fraterna est in præcepto. Quod confirmatur a pari: nam tenemur subvenire proximo patienti necessitatem corporalem, quod fit per elemosynam. Ergo pariter, imò & multò magis tenemur subvenire proximo patienti necessitatem spiritualem, quod fit per fraternam correctionem.

At inquit. Cum proximus necessitatem spiritualem patitur, potest sibi ipse subvenire: habet enim libertatem & gratiam saltem ad orandum, adeoque potest orando ulteriorem gratiam impetrare, quantum, si velit, se ipse emendabit. R. hominem in necessitate spiritali existentem, absolute quidem potest sibi subvenire, sed hoc aliquando difficillimum est, & sæpe futurum esse ut hac potestate uti non sit, nisi per fraternam correctionem adjuvetur. Unde correctio fraterna proximo spiritualem necessitatem patienti moraliter necessaria est; quod sufficit ad hoc, ut sit in præcepto.

RESPONSIO II.

Præceptum correctionis fraternæ ex genere suo sub gravi obligat.

Prob. Præceptum misericordiæ ex genere suo graviter obligat, & tam ex genere suo graviter obligat, quam præceptum charitatis erga proximum: vel enim sunt unum & idem præceptum, vel unum alteri intimè conjunctum est & affine. Atqui præceptum correctionis fraternæ est præceptum misericordiæ, cum ad misericordiam pertineat correctio fraterna. Ergo præceptum correctionis fraternæ ex genere suo graviter obligat. Quod confirmatur ex eo quod præceptum correctionis fraternæ gravius obligare debeat, quam præceptum elemosynæ; cum miseria spiritalis miseria corporali gravior sit. Atqui præceptum elemosynæ ex genere suo obligat sub mortali. Ergo à fortiori præceptum correctionis, &c.

RESPONSIO III.

Quodlibet peccatum mortale commissum & non emendatum, est materia gravis & sufficiens præcepti correctionis fraternæ.

Prob. ex verbis Christi Matth. cap. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* Ergo finis correctionis fraternæ est lucrari fratrem perditum. Ergo materia correctionis fraternæ est peccatum, quo perit frater, amittendo scilicet vitam spiritualem animæ. Atqui tale est peccatum

mortale quodlibet, commissum & non emendatum. Ergo, &c. Quod confirmari potest ex verbis S. Augustini Resp. I. allegatis, in quibus aperte supponit correctionem fraternam esse de peccato, mortem animæ proximo inferente.

Dixi autem, peccatum mortale commissum, &c. Nam peccatum mortale potest esse commissum, & jam emendatum, & tunc non potest esse materia præcepti correctionis fraternæ: cum enim hæc correctio fieri non debeat, nisi ut proximus emendetur, emendato proximo, cessat necessitas hujus correctionis, ac proinde & ejus obligatio: quamvis locus adhuc esse potest accusationi & correctioni judicariæ, quia hæc non emendationem delinquentis spectat, sed ejus castigationem & penam, quæ etiam post emendationem locum habere potest propter bonum commune.

Item potest peccatum mortale nondum esse commissum, & tunc nondum potest esse materia præcepti fraternæ correctionis: cum enim nondum proximus deliquerit, nondum emendatione indiget, & sic nondum locus esse potest fraternæ correctioni. Et verò cum correctio fraterna sit medium ordinatum ad lucrandum fratrem, qui deliquit, & delinquendo perit, & sublato fine, medijs adhibendi nulla possit esse necessitas; necessitas correctionis fraternæ, adeoque & ejus obligatio necessario supponunt fratrem deliquisse, & delinquendo periisse. Superest igitur, ut solum peccatum commissum, & nondum emendatum, sit materia præcepti fraternæ correctionis.

At inquit. Fieri potest, ut qui nondum peccatum commisit, sit in morali & proximo periculo illud committendi. Item fieri potest, ut qui peccatum commisit, & illud emendavit, sit in occasione morali & proximo illud iterum admittendi. R. Qui versatur in morali & proximo periculo committendi peccatum mortale, vel advertit ad illud periculum, vel non advertit. Si primum, peccat mortaliter: mortaliter enim peccat, qui scienter manet in morali & proximo periculo peccandi mortaliter, quia scienter transgreditur præceptum prohibens peccatum mortale, cujus morali & proximo periculo se exponit: nam idem præceptum, quod prohibet v. g. adulterium, prohibet quoque ne maneat in morali & proximo periculo adulterandi.

Si secundum, vel non advertit culpabiliter, vel non advertit inculpabiliter. Si primum, peccat mortaliter contra præceptum prohibens peccatum mortale, cujus periculo se exponit: culpabilis enim non advertentia æquivalere actuali scientiæ in ordine ad imputabilitatem. Si secundum, non peccat, ac proinde non eger emendatione. Unde in hoc casu potest quidem urgere præceptum admonendi & docendi proximum: at urgere non potest præceptum corrigendi. Sed

Quæres, utrum etiam peccatum veniale sit materia necessaria, licet levis tantum, præcepti fraternæ correctionis: ita ut hoc præceptum obliget sub veniali ad corrigendum peccatum veniale commissum, & nondum emendatum?

R. Doctores multi negant præceptum correctionis fraternæ ad venialia extendi; quorum sententia probari potest ex verbis Christi: *Si peccaverit in te, &c.* Hic enim necessariò subintelligitur hæc vox, graviter, ut manifestum est ex subsequentibus. Unde Christus hic non dicit simpliciter: *Si peccaverit in te; sed, Si peccaverit graviter in te, frater tuus, corripe eum, &c.* Ergo præceptum correctionis fraternæ impositum nobis tantum est pro peccatis gravibus commissis, & nondum emendatis.

Porrò quamvis venialia commissa cum prudenti moderatione corrigere, videatur non esse in præcepto charitatis & misericordiæ, sed in consilio tantum, ne detur occasio innumeris scrupulis, (cum venialia frequentissima sint,) ad ea tamen corrigenda obligari etiam graviter possunt aliqui, nempe superiores religionum: cum enim ex justitia propter officium

officium teneantur procurare ut inferiores non solum mortalia vident, sed etiam tendant ad sui status perfectionem, adeoque vident illius impedimenta; possunt ex iustitia obligari ad corrigenda venialia, & hac obligatio gravis esse potest, ut si venialia specialiter aliquam habeant indecentiam, propter quam scandalum pariunt, vel parere possunt, si venialia sint communia, quod vergit in detrimentum regularis disciplinae, &c. Unde praelatus mortaliter peccare potest contra iustitiam, ob nimiam, in corrigendis venialibus negligentiam.

RESPONSIO IV.

Ut praeceptum correctionis fraternae obliget, requiruntur aliqua circumstantiae, quibus existentibus, statim obligat.

Prob. 1. pars. Nam 1. requiritur ut sufficienter constet delictum proximi. Ratio est, quia sine hac circumstantia correctio temeraria esset. Correctio autem temeraria praecepta non est, sed prohibita. Porro ut sufficienter constet de delicto proximi sufficit cognitio certa certitudine morali ad quam certitudinem sufficit verisimilitudo notabilis, & notabiliter major omni verisimilitudine in contrarium. Nunquam igitur sufficere potest conjectura levis, ex qua si correctio fieret, non correctio, sed contumelia dicenda esset.

2. Requiritur emendationis spes aliqua: nam ubi nulla aut pene nulla spes est emendationis proximi, ibi non possum prudenter intendere emendationem ejus. Et ubi non possum prudenter intendere emendationem proximi, ibi non possum prudenter velle correctionem ejus: quia finis intrinsecus correctionis proximi est ejus emendatio: & si non possum prudenter intendere finem, non possum prudenter velle medium. Atqui ubi non possum prudenter velle correctionem proximi, ibi ejus obligationem cessare necesse est: obligatio enim ad actum imprudentem repugnat. Ergo, &c. Dixi autem, spes aliqua: non enim certa spes requiritur; cum enim vix unquam haberi possit, si praerequeretur, vix unquam obligare posset praeceptum correctionis; unde satis inutiliter esset à Christo impositum.

Sufficit igitur spes verisimilis. Et verò ad hoc ut charitas possit aliquid fieri ad subveniendum proximo necessitatem patienti, sufficit ut illud ei verisimiliter profuturum sit. Imò si proximus qui deliquit, est in proximo mortis periculo, adeoque in proximo periculo damnationis aeternae, & ei per correctionem subveniri potest, ad eum corrigendum etiam in dubio emendationis futurae praeceptum graviter obligat. Sed

Nota. 1. Ad obligationem correctionis fraternae non requiritur, ut fructus illius statim speretur, sed sufficit ut speretur in progressu cum fieri potest. Pro quo observa quinque actus in correctione fraternae. Primus est, quo qui novit peccatum proximi, privatim eum corripit. Secundus est, quo proximum privatae correctioni non obsequentem corripit coram aliquot testibus. Tertius est, quo proximum nequidem huic secundae correctioni aulcantem, denunciat superiori. Quartus est, quo superior subditum sibi delatum corripit. Quintus denique, quo superior subditum, si delictum emendare nolit, ut contumacem excommunicat.

Pater ex verbis Christi: *Si peccaverit in te frater tuus corripe eum inter te & ipsum solum.* (En primus actus.) *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* *Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.* (En secundus actus.) *Quod si non audierit eos, dic Ecclesiae.* (En tertius.) *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* (En quartus, & ultimus.)

Itaque si is qui delinquit, talis est, ut cum eo per omnes correctionis actus progressus fieri possit, ad necessitatem correctionis sufficit spes fructus in alio.

Simonet Theol. Tom. II.

quo ex illis actibus indeterminatè: sin minus, hoc est, si is qui delinquit, talis non est cum eo, &c. quia v.g. aliò jam migraturus est, si non speratur statim emendandus per secretam correctionem, non teneor ad illum corrigendum: nemo enim tenetur ad actum otiosum & inutilem.

Dices. Ad obligationem correctionis fraternae spes boni communis sufficit. Ergo non requiritur spes emendationis proximi corrigendi. R. duplicem distinguendam esse correctionem fraternam; unam privatam, & privatim faciendam, quia delictum occultum est; & alteram publicam, & publice faciendam, quia delictum est publicum. Ad hanc autem correctionem, de qua non agitur, sufficit spes boni communis. Ratio est, quia intrinsecè ordinatum potissimum ad bonum commune: unde si bono communi profutura speratur, non est praetermittenda; etiam si nulla delinquentis vel delinquentium emendationis spes affulgeat. At correctio privata, de qua nunc agimus, intrinsecè ordinatur ad solam emendationem proximi qui delinquit; unde boni communis ratio in ea locum non habet. Quare cum delictum est occultum, & ita proximus qui delictum commisit, non nisi privatim corripitur potest, vel aliqua spes est emendationis proximi, vel omittenda est correctio.

2. Requiritur, ut proximus qui delinquit, correctione indigeat: ita ut cum sufficienti fundamento timeatur, ne si non corrigatur, aut ex peccato commisso occasionem sumpturus sit iterum peccandi, aut in eo sit permanens longo tempore cum gravi suo damno spirituali. Quare si non est sufficiens fundamentum horum aliquid timendi, & prudenter judicatur, se ipse sponte sua per sinceram poenitentiam emendaturus esse, tunc non obligat praeceptum correctionis fraternae. Ratio est, quia praeceptum misericordiae non obligat, nisi in necessitate proximi; & ita praeceptum correctionis fraternae non obligat, nisi cum correctio necessaria est proximo. Unde cum in prudenti existimatione nulla est correctionis necessitas, nulla potest esse ad illam obligatio.

Prob. 2. pars. Nam si haec tres circumstantiae concurrant, nempe certa moraliter cognitio delicti commissi necessitas correctionis in prudenti existimatione, ut qui delinquit, emendetur, & probabilis spes emendationis; nulla alia rationalis causa esse potest differendae correctionis. Ergo tribus his circumstantiis concurrentibus, correctionis praeceptum statim obligat.

At inquit. Rationabilis est causa differendi correctionem, si probabiliter judicetur, fore ut, correctionem differendo, peccator postquam tempore aliquo in peccato permanens, aut etiam aliquoties in illud relapsus fuerit, cum majori fervore & constantia resurgat. Et verò Deus saepe propter hanc causam differt correctionem peccatoris. Ergo &c. R. negando. Cum enim peccatum mortale sit gravis injuria Dei, & maximum proximi malum, ubi primum occurrit oportunitas illud emendandi per fraternam correctionem, qua omissa, non emendabitur, sine dilatione adhibenda est correctio, nec permittendum est ut perleveret, sub praetextu magni alicujus spiritualis commodi, quod ex correctionis dilatione etiam probabiliter speratur, & fortasse non eveniet.

Ad prob. R. non licere homini, quicquid licet Deo. Sic v.g. Deus permittit unum peccatum in poenam alterius praecedentis, quod homo licet facere non potest. Ex eo igitur quod Deus aliquando, vel etiam saepe, correctionem differt propter majus bonum spirituale peccatoris, non sequitur quod idem possimus. Addo Deum differe correctionem propter majus commodum spirituale peccatoris, quod certò & infallibiliter praenovit ex correctionis dilatione futurum esse. Nos verò rerum futurarum habere non possumus nisi conjecturalem scientiam, propter quam negligere praesentem opportunitatem correctionis in necessitate proximi, licitum esse posse non credimus.

At inquit. S. Augustinus lib. 1. de civ. c. 9. docet

dilationem correctionis licitum esse in casu proposito. Nam ibi sic loquitur: *Si propterea quisque obiurgandis & corripiendis male agentibus parcat, quia opportunus tempus inquit, vel eisdem ipsis metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur ... non videtur esse cupiditatis occasio, sed consilium charitatis.* Ergo, &c. R. neg. ant. Nam S. Doctor loquitur de eo, qui correctionem differt, quia aut nullam vel pene nullam spem habet emendationis peccatorum, si hic & nunc corrigantur, aut etiam rationabiliter metuit, ne ex correctione, si hic & nunc fiat, efficiantur deteriores. Unde S. Doctor dilationem correctionis laudat tantum pro eo casu, quo probabiliter sperari non potest fructus ex correctione hic & nunc facta.

RESPONSIO V.

Præceptum correctionis fraternæ obligat eos omnes, qui ad corripiendum idonei sunt.

Prob. 1. Ex Scriptura: nam Eccli. c. 17. dicitur: *Et mandavit illis (hominibus) unicuique de proximo suo (adjuvando scilicet, non solum in necessitatibus corporalibus, sed etiam in spiritualibus.)* 2. Ex S. Augustino loco proxime citato, ubi ait, in hac vita bonos cum malis flagellari; quia ob nimium ad res temporales affectum, negligunt illos corripere. *Flagellantur, inquit, simul (boni,) non quia simul agunt malam vitam, sed quia simul amant temporalem vitam, non quidem equaliter, sed tamen simul, quam boni contemnere deberent, ut illi (mali) correpti atque correcti consequerentur aeternam.*

S. Augustinum sequitur S. Thomas 2. 2. q. 33. a. 3. in O. ubi distinguit duplicem correctionem, fraternam & iudicariam, & dicit hanc, cum sit actus iustitiæ vindictivæ, ad solos prælatos; illam verò, cum sit actus charitatis, non solum ad prælatos, sed etiam ad alios pertinere. Verba ejus sunt: *Duplex est correctio: una quidem, que est actus charitatis, que specialiter tendit ad emendationem fratris delinquentis per simplicem admonitionem, & talis correctio pertinet ad quemlibet charitatem habentem, sive sit subditus, sive prælatus. Est autem alia correctio, que est actus iustitiæ, per quam intenditur bonum commune, quod non solum procuratur per admonitionem fratris, sed etiam interdum per punitionem, ut alii a peccato timentes desistant; & talis correctio pertinet ad solos prælatos, qui non solum habent admonere sed etiam corrigere puniendo.*

Ratio autem asserionis nostræ ex Angelico Doctore est, quia correctio fraternæ est actus charitatis, vel quia a charitate elicitur, vel cum ejus actu intimè conjuncta est. Ergo præcepto correctionis fraternæ tenentur iidem, qui tenentur præcepto charitatis erga proximum. Atqui præcepto charitatis erga proximum tenentur etiam ii qui prælati non sunt. Ergo etiam ii omnes, qui prælati non sunt, & ad corrigendum sunt idonei, tenentur præcepto correctionis fraternæ; quanquam magis obligentur prælati, quam alii.

Nota. Magis idonei magis obligantur ad corrigendum. Prælati autem regulariter magis idonei sunt. Propter eandem rationem, ad corrigendum magis obligantur parentes erga filios, domini erga famulos, & simpliciter qui vel propter aetatem, vel propter sanctitatem, vel alia quæcumque de causa habentur in majori reverentia. Unde regulariter hi omnes gravius peccant contra charitatem, omittendo correctionem in iis circumstantiis, in quibus urget præceptum illius.

Quòd prælati magis, quam alii qui prælati non sunt, ad correctionem fraternam obligentur, erga subditos, docet S. Thomas art. proxime citato ad 1. ubi sic ait: *Etiam in correctione fraternæ, qua ad omnes pertinet, gravior est cura prælatorum ... Sicut enim temporalia beneficia potius debet aliquis exhibere illis quorum curam temporalem habet: ita etiam beneficia spiritualia, puta correctionem, doctrinam, & alia hujusmodi, magis debet exhibere illis, qui sunt in spirituali cura commissi.*

Idem ante cum docuit S. Augustinus lib. 1. de Civ. c. 9. ubi hæc habet: *Qua in re (ubi de correctione fraternæ agitur) non utique parem, sed longe graviores habent causam, quibus per Prophetam dicitur: Ille quidem in suo peccato morietur, sanguinem autem ejus de manu speculatoris requiram. Ad hoc enim speculatores, hoc est, populorum præpositi constituti sunt in Ecclesiis, ut non parcant obiurgando peccata. Nec idè tamen ab hujusmodi culpa penitus alienus est, qui licet præpositus non sit, in eis tamen, quibus vita hujus necessitate conjungitur, multa monenda vel arguenda novit, & negligit, devotans eorum offensiones propter illa quibus in hac vita non indebitis utitur, sed plus quam debuit, delectatur.* Quibus verbis videtur S. Doctor, eos qui non sunt prælati, excusare à mortali, cum urgente præcepto correctionis fraternæ, eam omittunt ex metu amittendi bona temporalia; nisi tamen velit eos tantum excusare à mortali contra iusticiam, contra quam etiam, & non tantum contra charitatem, peccant prælati cum negligunt correctionem, quando concurrunt ejus necessitas & opportunitas. Sed

Nota iterum. Non solum boni, sed etiam mali tenentur præcepto correctionis fraternæ per se loquendo: nam per se loquendo præcepta charitatis & misericordiæ obligant omnes, tam malos, quam bonos. Præterea, ut dicit S. Thomas 2. 2. q. 33. a. 5. in O. correctio delinquentis pertinet ad aliquem, in quantum urget rectum iudicium rationis. Peccatum autem non tollit totum bonum nature, quin remaneat in peccante aliquid de recto iudicio rationis. Potest igitur ad peccatorem, non obstante ejus peccato, pertinere correctio; cum non obstante peccato suo, ad corripiendum idoneus esse possit, præsertim si peccatum illud occultum est etiam ei qui corripiendus est. Dico, præsertim si, &c. Nam si peccatum publicum est, vel saltem notum ei qui correptione indiget, per accidens ratione scandalii peccator fortasse non tenetur præcepto correctionis.

Dico, fortasse: nam si peccator, cujus peccatum publicum est, sit prælatus nihilominus obligatur præcepto correctionis; & ad hoc ut huic obligationi satisfaciatur, tenetur poenitere, & vitam emendare; ut sit planè idoneus ad corripiendum; quod etiam verum est de quocumque alio peccatore publico & non prælato, saltem cum proximus corripiendus veritatur in extrema necessitate spirituali, coram illo sufficientia vera poenitentia signa exhibendo.

RESPONSIO VI.

Præceptum correctionis fraternæ obligat ad corripiendos non solum inferiores, sed etiam aequales & superiores, quando correptione indigent.

Prob. Nam præceptum correctionis fraternæ obligat ad subveniendum per correctionem omni proximo, in miseria spirituali constituto: hoc enim præceptum respicit miseriam spirituales proximi ut sic. Atqui non solum inferior vel æqualis, sed etiam superior proximus est, & omnes capaces sunt miserie spiritualis. Ergo, &c. Sed

Confirmatur resp. de superioribus, 1. Ex S. Augustino epist. 19. Ipse vero Petrus, inquit, quod à Paulo fiebat utiliter libertate charitatis, sancta ac benigna pietate humilitatis accepit: atque rarius & sanctius exemplum posteris præbuit, quo non dedignarentur, sicuti forte recti tramitem reliquissent, etiam à posterioribus corrigi, quam Paulus, quo confidenter auderent etiam minores majoribus pro defendenda evangelica veritate, salva fraternæ charitate resistere.

2. Ex Gregorio Magno lib. 10. epist. 37. Sicut inquit, laudabile discretumque est, reverentiam & honorem debitum exhibere prioribus, ita rectitudinis & Deitimonis est, si qua inter eos correptione indigent, nulla dissimulatione postponere, ne totum, quod absit, corpus incipiat morbus invadere, si languor non fuerit curatus in capite.

3. Ex S. Thoma 2. 2. q. 33. a. 4. in O. Correctio, inquit,

quit, fraterna, que est actus charitatis, pertinet ad unumquemque, respectu cuiuslibet persone, ad quam charitatem debet habere, si in illo aliquid corrigibile inveniatur. . . . Sed quia actus virtuosus debet esse moderatus debitis circumstantiis; ideo in correctione, qua subditi corrigunt prelatos, debet modus congruus adhiberi, ut scilicet non cum perverbia & duritia, sed cum mansuetudine & reverentia corrigantur.

Ratio itaque S. Doctoris est, quia correctio fraterna est actus charitatis, quem proinde exercere possumus & debemus erga omnes illas personas, quas tenemur ex charitate diligere. At inferiores tenentur ex charitate diligere superiores suos. Ergo, &c. Adde, cum superiores sint magis ex charitate diligendi, quam alii, & possint esse in majori necessitate, quia versantur in maioribus periculis, & pauciores sint qui eos admonent; potest esse non solum obligatio, sed etiam major obligatio eos admonendi, servata semper moderatione debita.

Quæres, utrum superior possit & debeat aliquando publice corripi ab inferiore?

Ad hanc questionem respondet S. Thomas art. proxime citato ad 2. ubi postquam dixit superiorem, cum correctione indigere, in occulto & reverenter admonendum esse, sic prosequitur: *Sciendum tamen est, quod ubi immineret periculum fidei, etiam publice essent prelati a subditis arguendi. Unde S. Paulus, qui erat subditus Petro, propter imminens periculum scandali circa fidem, Petrum publice arguit. Idem docet S. Augustinus epist. 19. cum ait Paulum, quando Petro in faciem restitit, exemplum dedisse minoribus, quo confidenter auderent maioribus pro defendenda evangelica veritate, salva fraterna charitate, resistere.*

RESPONSIO VII.

Quando delictum proximi publicum est, publice corrigi potest statim, nec præmissa admonitio secreta.

Prob. ex S. Thoma 2. 2. q. 33. a. 7. in O. Aut enim, inquit, peccata sunt publica, aut sunt occulta. Si quidem sint publica, non est tantum remedium adhibendum ei qui peccavit, ut melior fiat, sed etiam aliis in quorum notitiam devenit, ut non scandalizentur. Et ideo talia peccata sunt publice arguenda, juxta illud Apostoli primæ ad Timoth. quinto: Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant. Quod, intelligitur de peccatis publicis, ut Augustinus dicit, &c. Ratio itaque nostra resp. ex S. Thoma est: quia cum delictum publicum est, tunc non tam de peccatoris, quam de aliorum bono per correptionem procurando agitur, ad quod publica correptio necessaria est. Adde, quod admonitio secreta adhibetur ad consulendum famæ peccatoris, quæ ratio locum non habet in casu proposito, in quo peccator diffamatus est.

Porro delictum publicum publicitate facta (nam de hac publicitate hic agitur, non de publicitate juris, quæ sit per sententiam judicis, qua reus publice condemnatur de commisso crimine) tale esse potest, vel simpliciter, vel secundum quid tantum. Est publicum simpliciter, cum est ita notorium, ut nulla tergiversatione celari possit. Publicum est secundum quid tantum, cum notum est multis, & probari potest in iure. Delictum itaque publicum pro modo publicitatis corrigendum est: nam in correptione adhibenda ratio scandali & necessitatis, ut omnia ordinatè fiant, haberi debet.

RESPONSIO VIII.

Si delictum proximi occultum est, sed vergit in detrimentum boni communis, potest & debet statim, nulla secreta admonitione præmissa, denunciari superiori.

Prob. Quia bonum commune divinius est bono privato, adeoque præferri debet, & sufficienter procurari, etiam cum infamia privati, contra illud motientis aliquid. Ita docet S. Thomas loco proxime citato. Simonet Theol. Tom. II.

tato. Quædam peccata occulta sunt, quæ sunt in nocuumtum proximorum, vel corporale, vel spirituale, puta si aliquis occultè trahet quomodo civitas tradatur hostibus, vel si hæreticus privatim homines a fide avertat. Et quia ille qui sic occultè peccat, non solum in te peccat, sed etiam in alios; oportet statim procedere ad denuntiationem, ut huiusmodi nocuumtum impediatur.

Porro in hac nostra responsione subintelligenda est aliqua restrictio, quam S. Doctor addit his verbis: *Nisi forte aliquis firmiter existimaret, quod statim per secretam admonitionem posset huiusmodi mala impedire.* Itaque si certa esset & firma spes consulendi sufficienter bono communi per secretam admonitionem, tenenda prius esset hæc via, quia charitas exigit, ut consulatur bono communi, cum minimo, quantum fieri potest, damno privati.

At inquit. Quid si delictum proximi occultum, vergeret in damnum, non boni communis, sed alterius private persone? R. Vel delictum vergeret in gravissimum damnum persone private, vel in leve aliquod tantum. Si vergeret in gravissimum damnum hominis privati, puta quia alter ei mortem machinaretur, & nulla spes esset in admonitione secreta, aut correptione facienda coram uno aut duobus testibus cum discretione assumendis, tunc statim procedendum esset ad denuntiationem: charitas enim postulat, ut si aliter fieri non potest, innocenti in gravi, & à fortiori in gravissima necessitate existenti, subveniatur etiam cum gravi damno vel infamia aggressoris.

Quod si delictum vergeret tantum in leve aliquod damnum persone private, & magna esset inæqualitas personarum, puta quia aggressor esset in sublimi dignitate constitutus, cui proinde infamia esset gravissimo nocuumto, nec ulla spes esset in primo aut secundo actu correctionis; tunc nec privatim admonendus esset aggressor, aut corripiendus coram testibus, cum hoc utrumque esset inutile; nec denuntiandum esset propter damnum alterius, sed ad propriam emendationem, si tamen esset aliqua spes illius in actibus denuntiationem subsequutis; alioquin prorsus esset dissimulandum.

RESPONSIO IX.

Si delictum proximi non est notorium, & ita non generat publicum scandalum, nec vertitur in detrimentum boni communis, aut alterius persone private, denuntiationem præcedere debet admonitio secreta, si sit spes aliqua fructus in ea.

*Prob. Quia charitas graviter prohibet ne proximus infametur sine causa. Atqui in casu proposito, proximus sine causa infamaretur, si statim procederetur ad denuntiationem. Ergo, &c. Prob. min. Nam in casu proposito agitur tantum de emendatione proximi, nec aliud intendi potest, quam ut proximus, qui deliquit, emendet delictum, quod obtineri potest per solam admonitionem secretam; adeoque, si spes est per eam obtinendi, sine causa infamabitur proximus, si ea omissa, statim fiat denuntiatio. Hoc argumentum suggerit S. Thomas art. citato resp. 7. ubi loquens de delicto occulto, nec vergente in damnum aliorum, sic ait: *Tunc ad hoc solum tendendum est, ut fratri peccanti subveniatur. Et sicut medicus corporalis sanitatem aegroti confert, si potest, sine alicujus membri abscissione . . . ita etiam ille qui studet emendationi fratris, debet, si potest, sic emendare fratrem, quantum ad conscientiam, ut fama ejus conservetur.**

Rationes autem, ob quas charitas proximum etiam delinquentem prohibet infamari sine causa, sunt, juxta S. Doctorem hoc loco, quia, 1. Fama utilis est ipsi peccanti, non solum in temporalibus, in quibus quantum ad multa patitur detrimentum amissa fama; sed etiam quantum ad spiritualia; quia præ timore infamie multi à peccato retrahuntur. Unde quando se infamatos conspiciunt, irrefrenatè peccant. 2. Quia uno infamato, alii infamantur. 3. Quia ex peccato

etiam unius publicato, alii provocantur ad peccandum. Has itaque ob rationes, peccatoris emendatio, si fieri potest, per secretam admonitionem procuranda est, ut ejus fama conservetur.

Ex dictis hactenus collige, in casu proposito, hunc ordinem servandum esse in correptione, si spes sit fructus in singulis ejus actibus, videlicet ut, 1. peccator privarim admonetur. Hoc dicit S. Thomas verbis supra relatis. 2. Si privata admonitio sit inutilis, coram uno vel duobus testibus corripiatur peccator. Hoc dicit S. Thomas 2. 2. q. 33. a. 8. in O. *Post admonitionem secretam semel vel pluries factam, quandiu spes habetur de correptione ... ex quo probabiliter cognoscere possumus, quod secreta admonitio non valet procedendum est ulterius, quantumcumque sit peccatum occultum, ad testium inductionem.* Testes autem, ut ait S. Doctor ad 3. *possunt induci propter tria. Uno modo, ad ostendendum quod hoc sit peccatum de quo aliquis arguitur. Secundo modo, ad convincendum de actu, si actus iteratur. Tercio modo, ad testificandum, quod frater admonens fecit quod in se fuit.*

3. Si & hic secundus actus est inefficax, & delictum probari potest, peccator publice denunciatur superiori, ut judici. Hoc dicit S. Thomas 2. 2. q. 33. a. 7. in O. *Quia conscientia preferenda est fame, voluit Dominus, ut saltem cum dispendio fame, fratris conscientia per publicam denunciationem a peccata liberetur.* Dixi autem, si delictum probari potest; nam si non potest probari in jure superior non potest fungi officio judicis, sicque si tunc peccator publice denunciatur, inutiliter infamabitur. Quare si delictum sit occultissimum, nec probari possit juridice, progrediendum non est ultra correptionem coram uno vel duobus correctionis testibus factam, à qua etiam esset abstinendum, si probabiliter affirmaretur, quod hoc ad emendationem fratris non proficeret, sed exinde deterior redderetur, ut ait S. Doctor hic ead. q. a. 8. in O.

4. Superior, facta delicti quod probari potest, publica denunciatione, corripiat subditum, antequam procedat ut iudex ad infligendam poenam à jure statutam. Quod si emendatur subditus, cessat ordo judicialis, & sic delictum superior punire non potest ut iudex, adeoque nec ad excommunicationem procedere.

5. denique, si subditus à superiore correptus non emendetur propter contumaciam à superiore excommunicatur. Hunc porro totum correctionis ordinem cum omnibus ejus actibus habemus expressum in verbis Christi Matth. 18. aliis relatis, quibus manifestè tam præcipitur ordo actuum, quam ipsimet actus præcipiuntur.

Dices. Præmitti quidem debet admonitio secreta publice & judiciali denunciationi, at non necessariò præmitti debet delationi secretæ & paternæ. Unde licet delinquens non possit publice denunciari superiori ut judici, cum delictum est occultum, nisi prius privarim admonitus, vel etiam post privaram admonitionem coram uno vel duobus testibus correptus nec emendatus fuerit, potest tamen statim ad superiorem ut patri secretè deferri ut patet ex praxi recepta in omnibus religiosis ordinibus.

R. Cum de delictis agitur, quorum delatione infamantur delinquentes, idem planè, per se loquendo, tenendum est de secreta & paternæ delatione, quod de publica & judiciali: tam enim in una quam in altera, per se loquendo, famæ proximi parcendum est, ut non prius infameretur apud superiorem, quam privarim admonitus ab eo, cui delictum ejus notum est, corrigi neglexerit: nam hoc per se loquendo, manifestè postulat charitas.

Dixi autem 1. cum de delictis, &c. Nam quantum ad leviores defectus contra regulas, qui non inducunt nisi reatum quemdam civilem, adeoque nec infamiam pariunt, statim ad superiorem ut patrem deferri possunt, ut patet ex praxi omnium religiosorum ordinum. Ratio autem est, quia per hanc

delationem non læditur fama proximi, & aliudè non solum utilis, sed etiam necessaria est ad tuendum regularis disciplinæ vigorem.

Dixi 2. per se loquendo; quia per accidens, nempe si subditi cedant jure, quod habent ad privaram admonitionem, immediata delictorum etiam gravium ad superiorem delatio licita esse potest, ut patet ex praxi Societatis nostræ, quam qui ingrediuntur, consentiunt ut qualibet eorum culpæ, etiam graves, ad superiorem non quidem ut judicem, in ordine ad correctionem publicam & judicialem, sed ut patrem, in ordine ad paternam & secretam correctionem, cum discretionem & charitatem debitam immediate deferantur à quovis, qui eas alia via cognoverit, quam ex Sacramentali confessione, vel redditione rationis conscientiæ, vel declaratione ab ipsis facta ad petendum consilium.

Nota. 1. Delictum grave subditi perfectè emendatum sine relapsu periculo, non sine gravi culpa deferretur superiori; quia tunc sine causa subditus apud superiorem infamaretur. 2. Propter eandem rationem, delictum grave non emendatum, superiori immediate deferri non potest, si prudenter judicetur emendationem subditi melius procurandam esse per privaram admonitionem, quam per superiorem; & à fortiori si prudenter judicetur, adeoque probabilius sit emendationem subditi per superiorem obtinendam non esse. 3. Cum superior mediatum delictum corrigere non potest, nisi per superiorem immediatum, delatio fieri debet superiori immediato, alioquin delinquens sine causa infamabitur apud duos. Propter eandem rationem, delatione immediato superiori facta, si delictum ab eo sufficienter emendetur, non potest fieri nova delatio superiori mediato. 4. Superior immediatus, cui ut patri crimen subditi delatum est, tenetur ipse, si spes est hac via sufficienter emendandi subditum, illum secretè & paternè corripere; & si sic correptus re ipsa emendetur, non potest superior immediatus mediato crimen aperire, sed solum potest secretas poenitentias, etiam graves pro gravitate criminis, subdito injungere. 5. Si subditus non emendetur sufficienter per correptionem superioris immediati, debet hic crimen deferre superiori mediato, qui tenebitur ipse secretè & paternè corripere subditum. 6. Si nec hac vice subditus emendatur, & crimen ejus in grave damnum status religiosi vertitur, tenetur tunc delator à paternæ delatione ad judicialem transire; unde & ad hoc cogi potest, ut manifestum est ex dictis Resp. 8.

ARTICULUS XIV.

De præcepto eleemosynæ.

PROPOSITIO I.

Datur præceptum eleemosynæ, ex genere suo obligans ad mortale.

Prob. Et 1. quòd eleemosyna sit in præcepto, docet aperte Scriptura Eccli. c. 4. *Fili, eleemosynam pauperis ne defraudes.* Et inferius: *Inclina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum tuum.* Idem docent unanimi consensu Patres. Pro omnibus sit S. Ambrosius lib. de Nabuch. c. 12. *Qui non patitur, inquit, te dicere, Cras dabo: quomodo paritur dicere. Non dabo? Non de tuo largiris pauperi, sed de suo reddis. Quod commune est in omnium usum datum, tu solus usurpas? Omnium est terra, non divitum; sed pauciores qui non utuntur suo, quam qui utuntur. Debitum igitur reddis, non largiris indebitum.*

2. Quòd hoc præceptum ex genere suo obliget ad mortale, asserit Christus Matth. c. 25. cum ait: *Discedite à me, maledicti, in ignem aeternum ... Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, &c.* Multi igitur damnabuntur, eò quòd eleemosynam non dederint. Atqui nemo damnari potest, nisi propter peccatum mortale. Ergo, &c. Idem docet Joannes Apostolus epist. 1. cap. 3. *Qui habuerit, inquit, substantiam*